

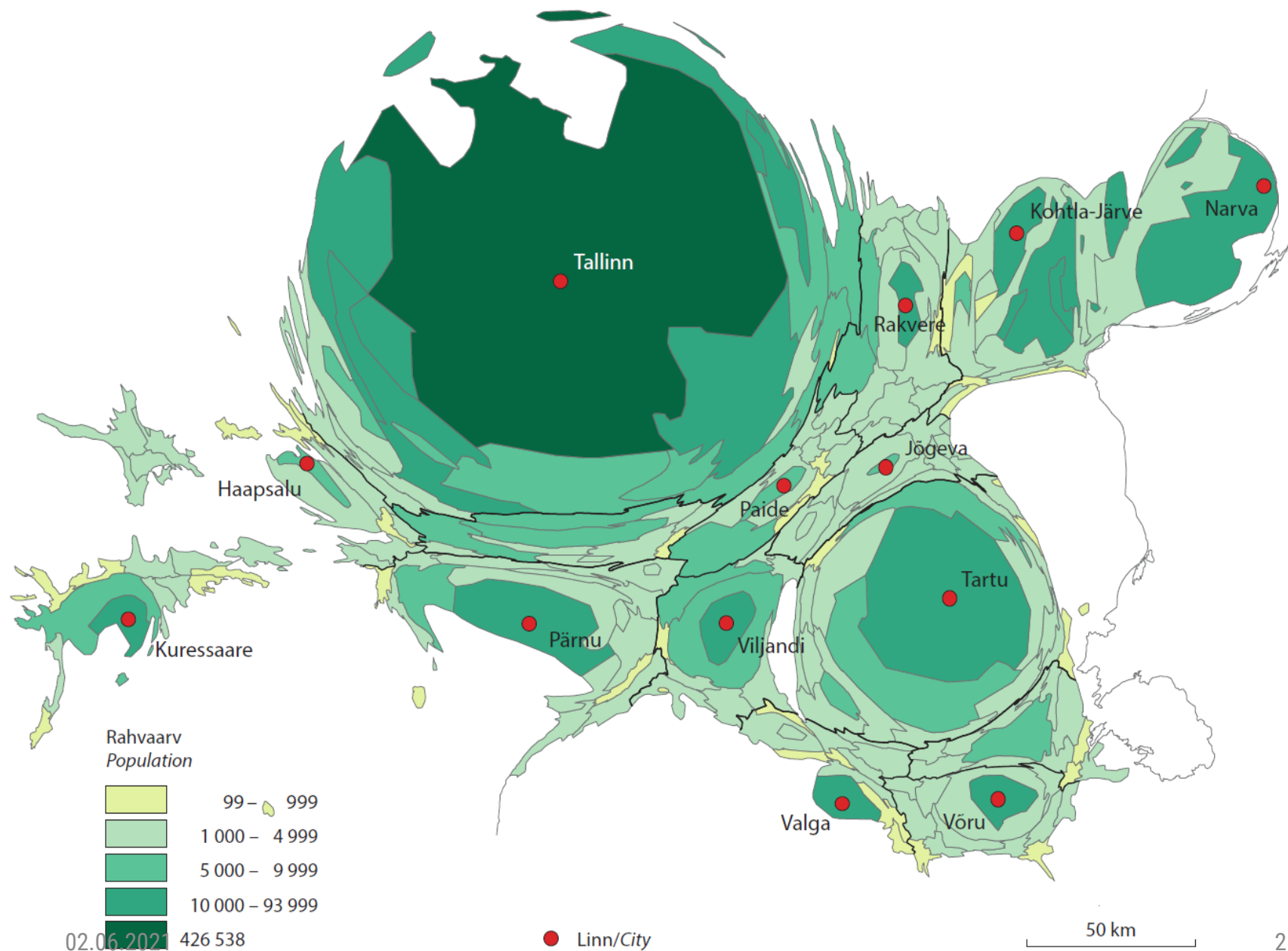
RAHANDUSMINISTEERIUM

Keskuste võrgustiku ja linnalise asustusega alade määramisest

Andres Levald

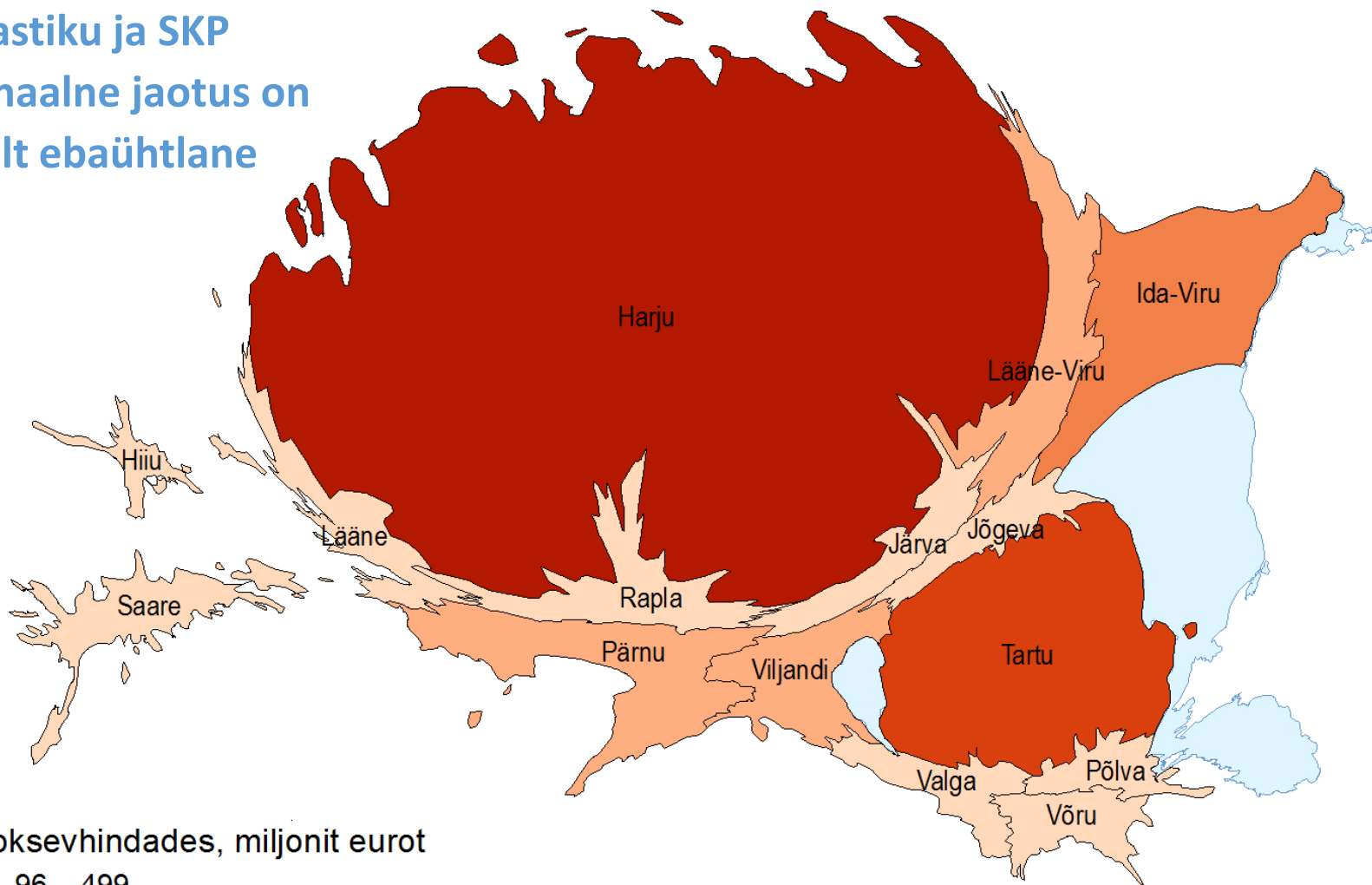
nõunik

RAHVASTIKU PAIKNEMINE, 2017
POPULATION DISTRIBUTION, 2017

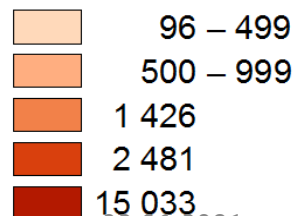

SKP jooksevhindades, 2017

Rahvastiku ja SKP
regionaalne jaotus on
ülimalt ebaühtlane

SKP jooksevhindades, miljonit eurot

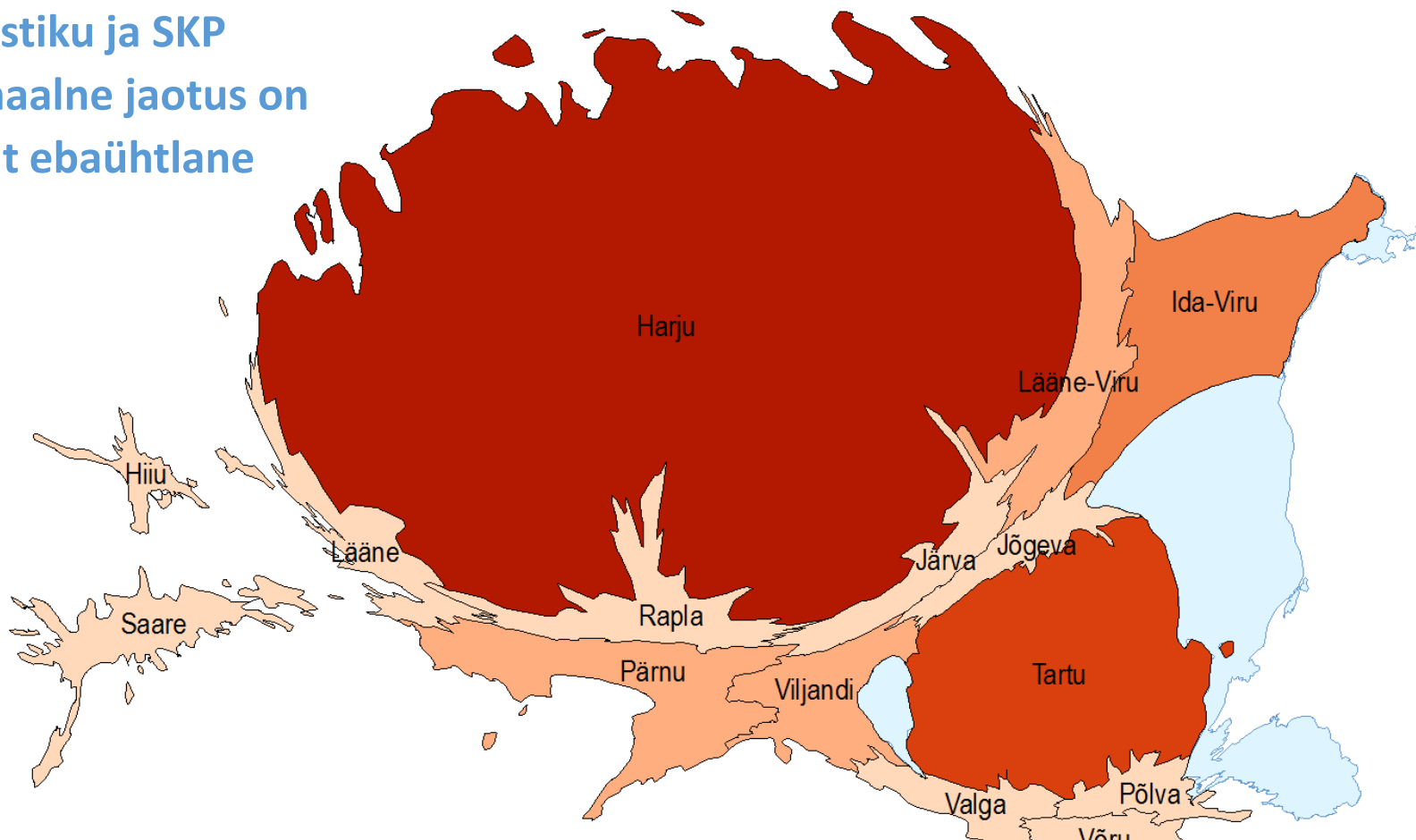

02.06.2021

Allikas: Statistikaamet

SKP jooksevhindades, 2017

Rahvastiku ja SKP
regionaalne jaotus on
ülimalt ebaühtlane

Kui me midagi ei tee, on tulemuseks kas:

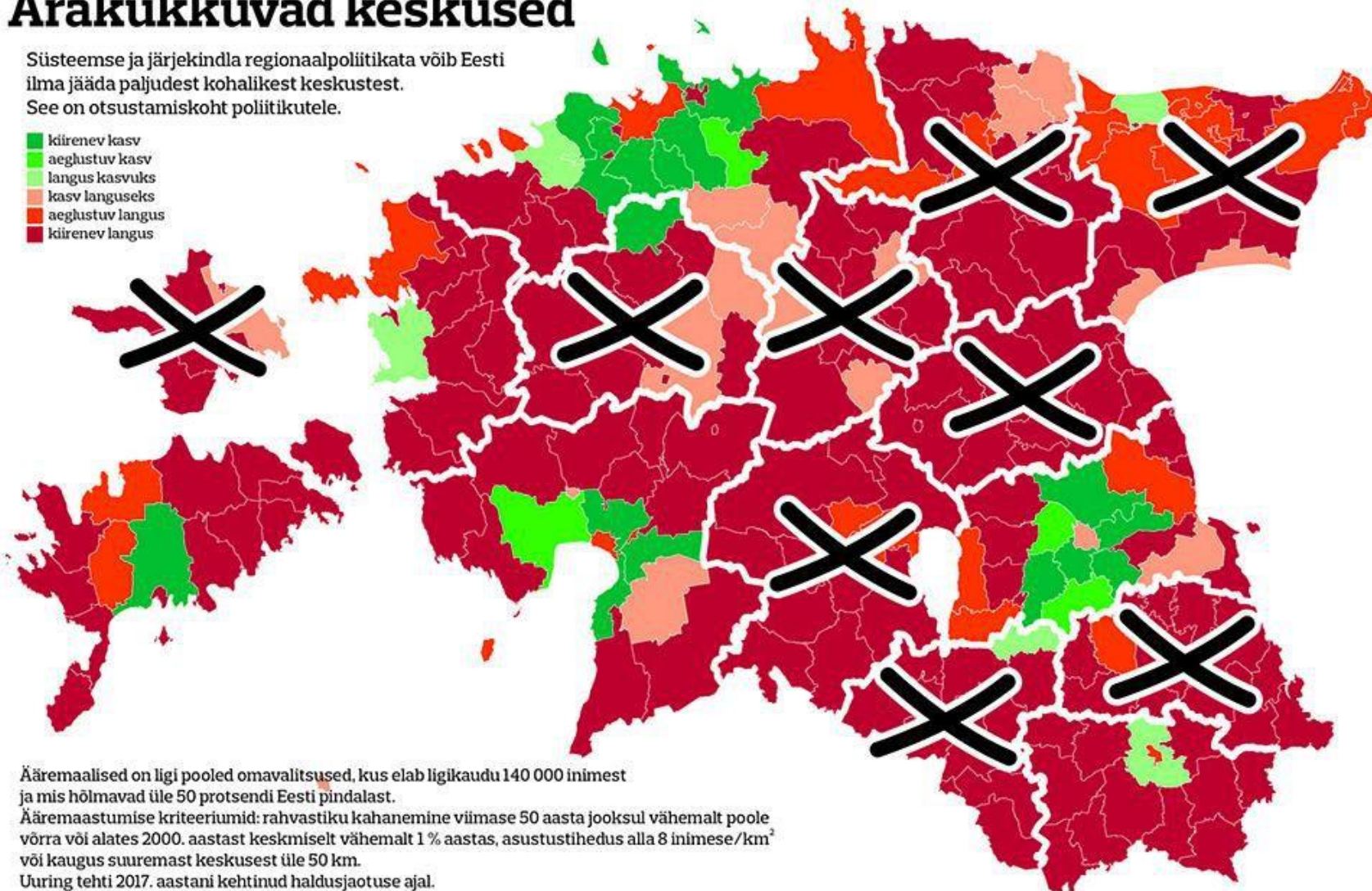
- Suur-Tallinn (Eesti regionaalse majanduse stsenaariumid 2035)
- või vabatahtlikult linnadesse surutud Eesti (Inimarengu aruanne 2019/2020)

Ärakukkuvad keskused

Süsteemse ja järjekindla regionaalpoliitikata võib Eesti ilma jääda paljudest kohalikest keskustest. See on otsustamiskoht poliitikutele.

- kiirenev kasv
- aeglustuv kasv
- langus kasvaks
- kasv languseks
- aeglustuv langus
- kiirenev langus

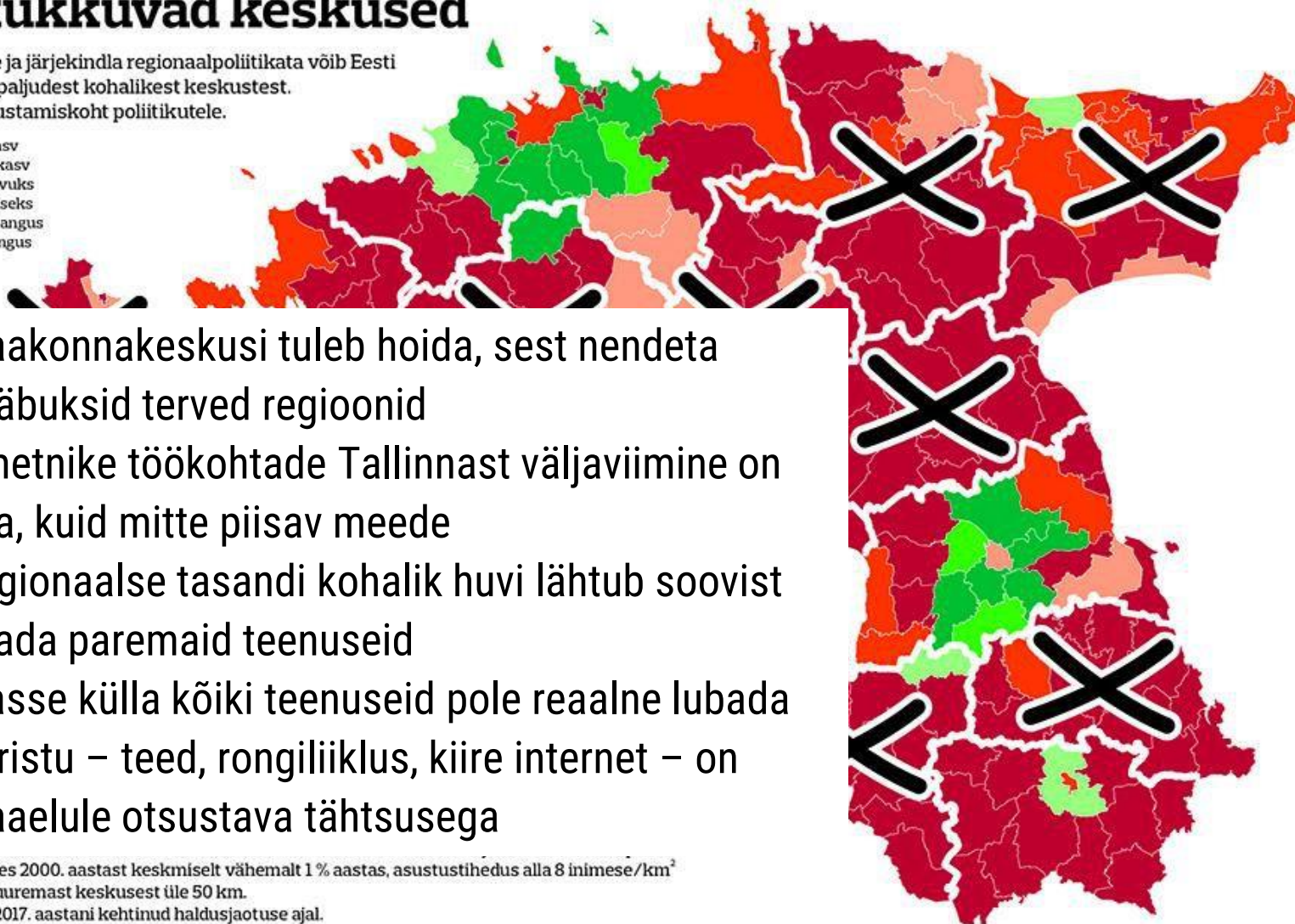
Ääremaalised on ligi pooled omavalitsused, kus elab ligikaudu 140 000 inimest ja mis hõlmavad üle 50 protsendi Eesti pindalast. Ääremaastumise kriteeriumid: rahvastiku kahanemine viimase 50 aasta jooksul vähemalt poole võrra või alates 2000. aastast keskmiselt vähemalt 1 % aastas, asustustihedus alla 8 inimese/km² või kaugus suuremast keskusest üle 50 km. Uuring tehti 2017. aastani kehtinud haldusjaotuse ajal.

[Rivo Noorkõiv ja Garri Raagmaa: regionaalpoliitika tähendab eelkõige ettevõtluse arendamist ja uute töökohtade loomist PM 6. veebruar 2019](#)

Ärakukkuvad keskused

Süsteemse ja järjekindla regionaalpoliitikata võib Eesti ilma jääda paljudest kohalikest keskustest. See on otsustamiskoht poliitikutele.

kiirenev kasv
aeglustuv kasv
langus kasvaks
kasv languseks
aeglustuv langus
kiirenev langus

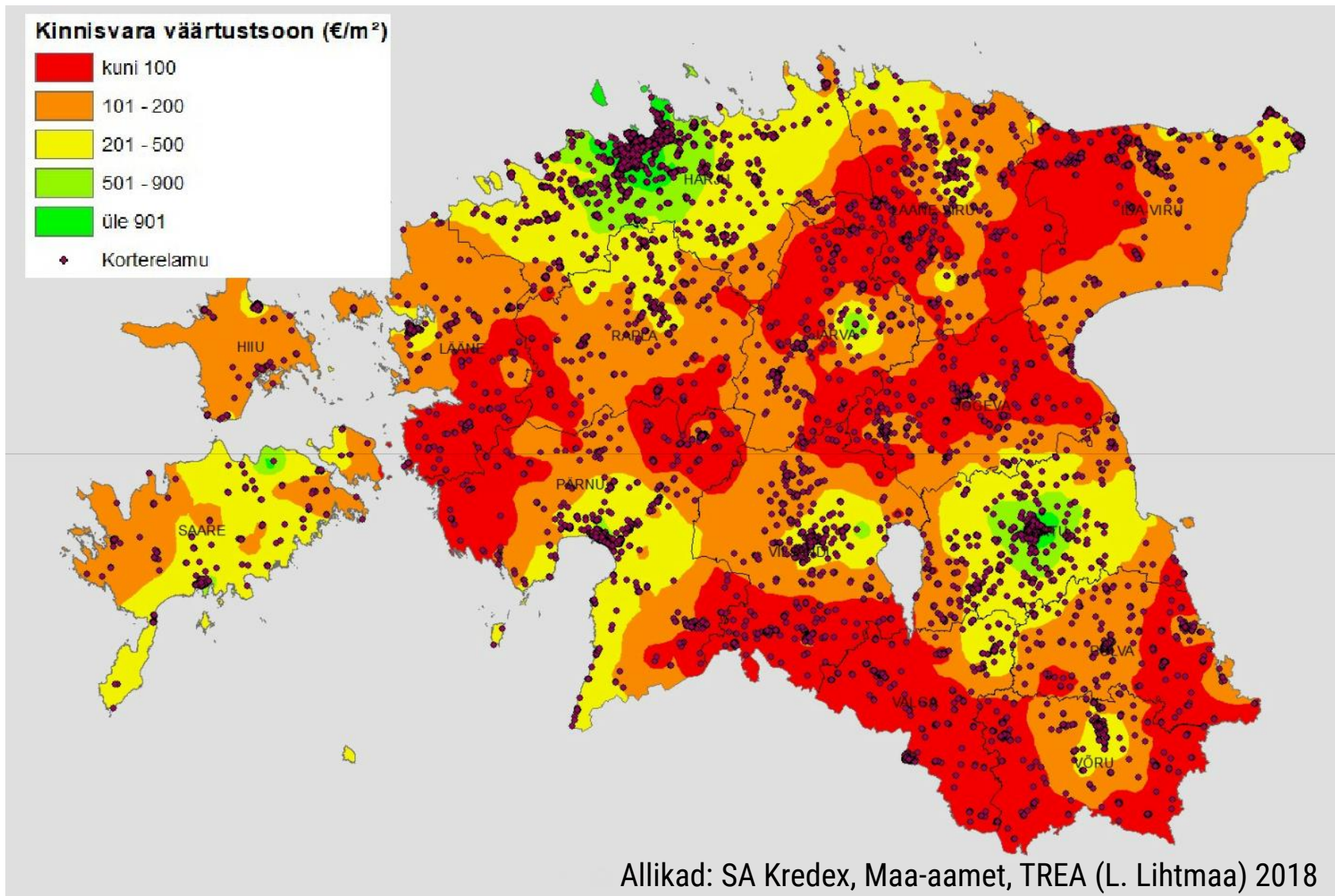

- Maakonnakeskusi tuleb hoida, sest nendeta hääbuksid terved regioonid
- Ametnike töökohtade Tallinnast väljaviimine on hea, kuid mitte piisav meede
- Regionaalse tasandi kohalik huvi lähtub soovist saada paremaid teenuseid
- Igasse külla kõiki teenuseid pole reaalne lubada
- Taristu – teed, rongiliiklus, kiire internet – on maaelule otsustava tähtsusega

võrra või alates 2000. aastast keskmiselt vähemalt 1 % aastas, asustustihedus alla 8 inimese/km²
või kaugus suuremast keskusest üle 50 km.
Uuring tehti 2017. aastani kehtinud haldusjaotuse ajal.

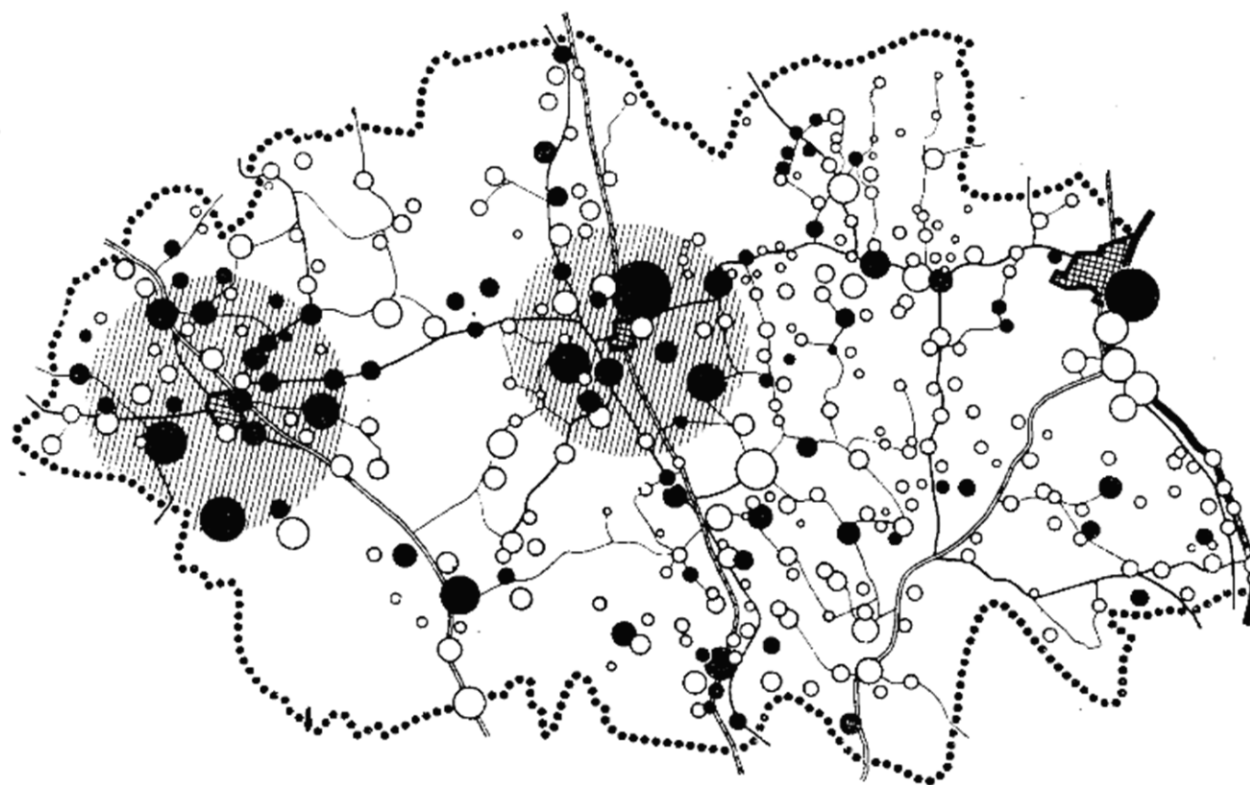
Rivo Noorkõiv ja Garri Raagmaa: regionaalpoliitika tähendab eelkõige ettevõtluse arendamist ja uute töökohtade loomist PM 6. veebruar 2019

Kinnisvara väärtustsoonid

Kasv versus kahanemine 1952-1972

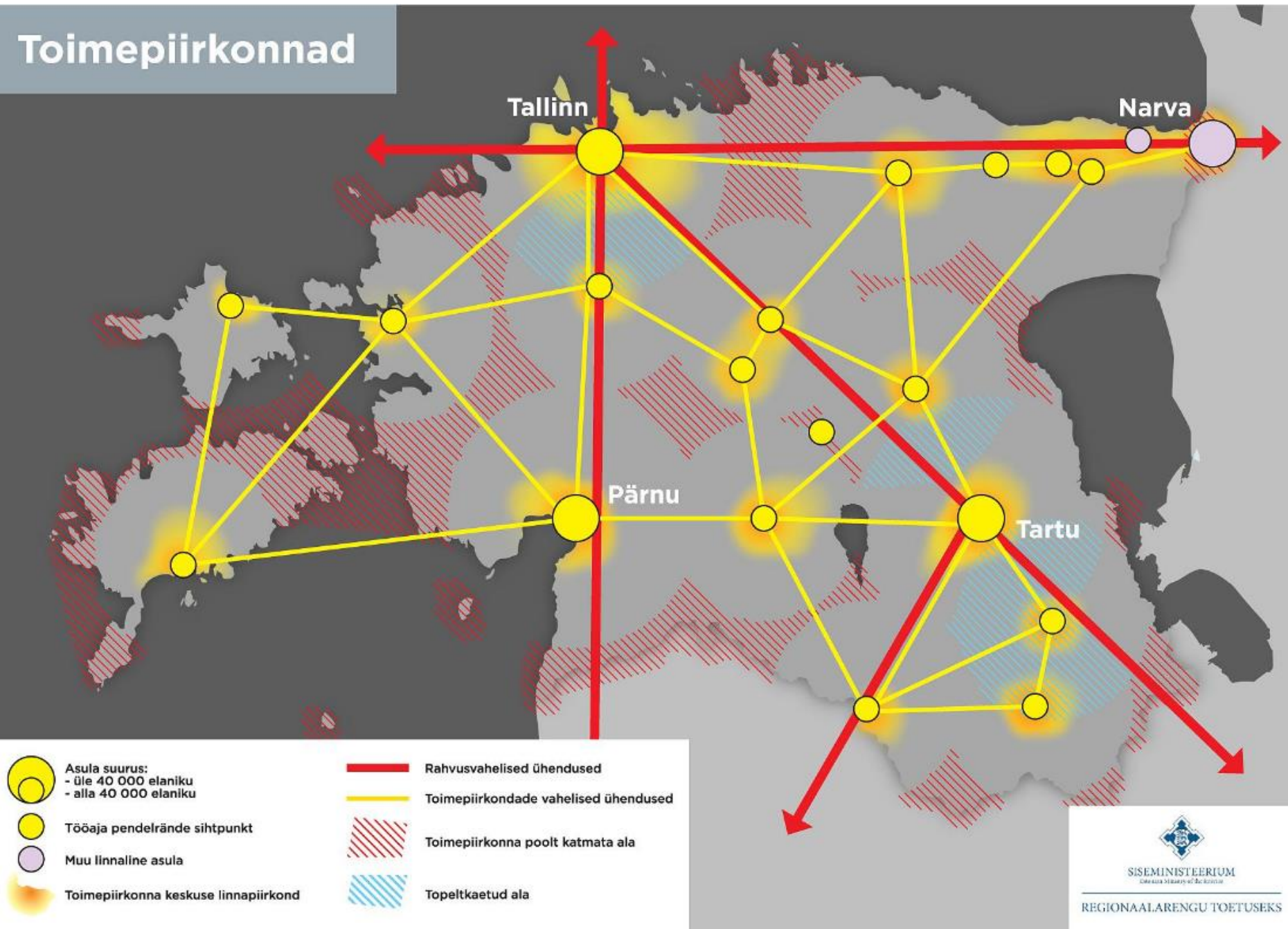
Jõgeva rajooni näitel

360. Maaelanikkonna
koondumise protsess
aastail 1952—1972
Jõgeva rajooni näitel

- kasvavad asulad
- kahanevad asulad
- ▨ elanikkonna koondumise peamised kolded

Toimepiirkonnad

Maakonnaplaneeringu suunised asustuse arengu suunamiseks

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ peamine arengueesmärk on tagada elamisvõimalused Eesti igas asustatud paigas.

Üleriigiline planeering annab suunised maakonnaplaneeringute koostamiseks

Maakonnaplaneering on riigi ruumiline planeering, mis lähtub üleriigilise planeeringu põhimõtetest ning annab suunised üldplaneeringute koostamiseks

Maakonnaplaneeringud on algatatud 2013. aastal ja kehtestatud aastatel 2017-2019

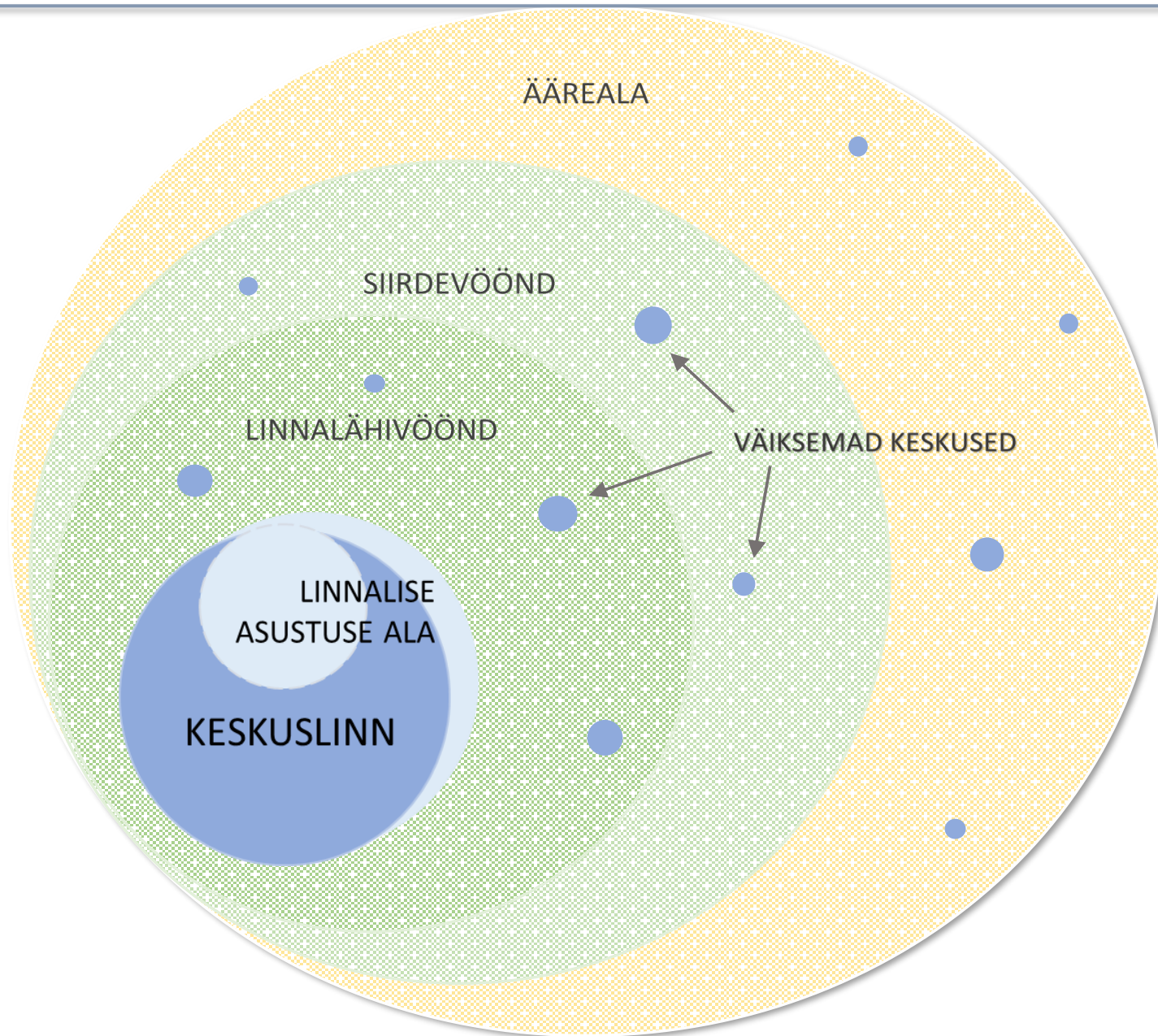
Maakonnaplaneeringu suunised

1. Toimepiirkonnad

Toimepiirkonna määramine aitab mõista ja planeerida keskuste võrgustiku kaudu teenuseid ja nende kättesaadavust, linnalise asustusega tiheasumite ja ümbritseva maa-asustuse vastastikuseid seoseid, sh liikumist toimepiirkonnas, ja kavandada vastavaid taristuid

Toimepiirkonna alamtsoonid alustades linnalise asustusega alast keskuslinnas on:

- **linnalähivöönd**,
- maalise piirkonna **siirdevöönd** (tagamaa) ja
- **ääreline ala**

Keskused ja teenused maakonnaplaneeringutes

Allikas: Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes

kodulähedased teenused sõltuvalt kogukonna- ja ettevõtlusiniitsiivist

* EMTA, PPA, Maanteeameti liiklusregistrer, SKA klienditeenindus, Haigekassa, Keskkonnaamet, PRIA ja Põllumajandus-ameti keskus.

** Kvaliteetse gümnaasiumihariduse kättesaadavuse tagamine on riigi prioriteet, mida viiakse ellu gümnaasiumivõrgu arendamisega valdavalt maakondlikes keskustes lähtudes haridusstrateegiast ja selle programmidest. Piirkondlikes keskustes gümnaasiumihariduse arendamine toimub vastavalt riiklikele vajadustele.

Maakonnaplaneeringu suunised

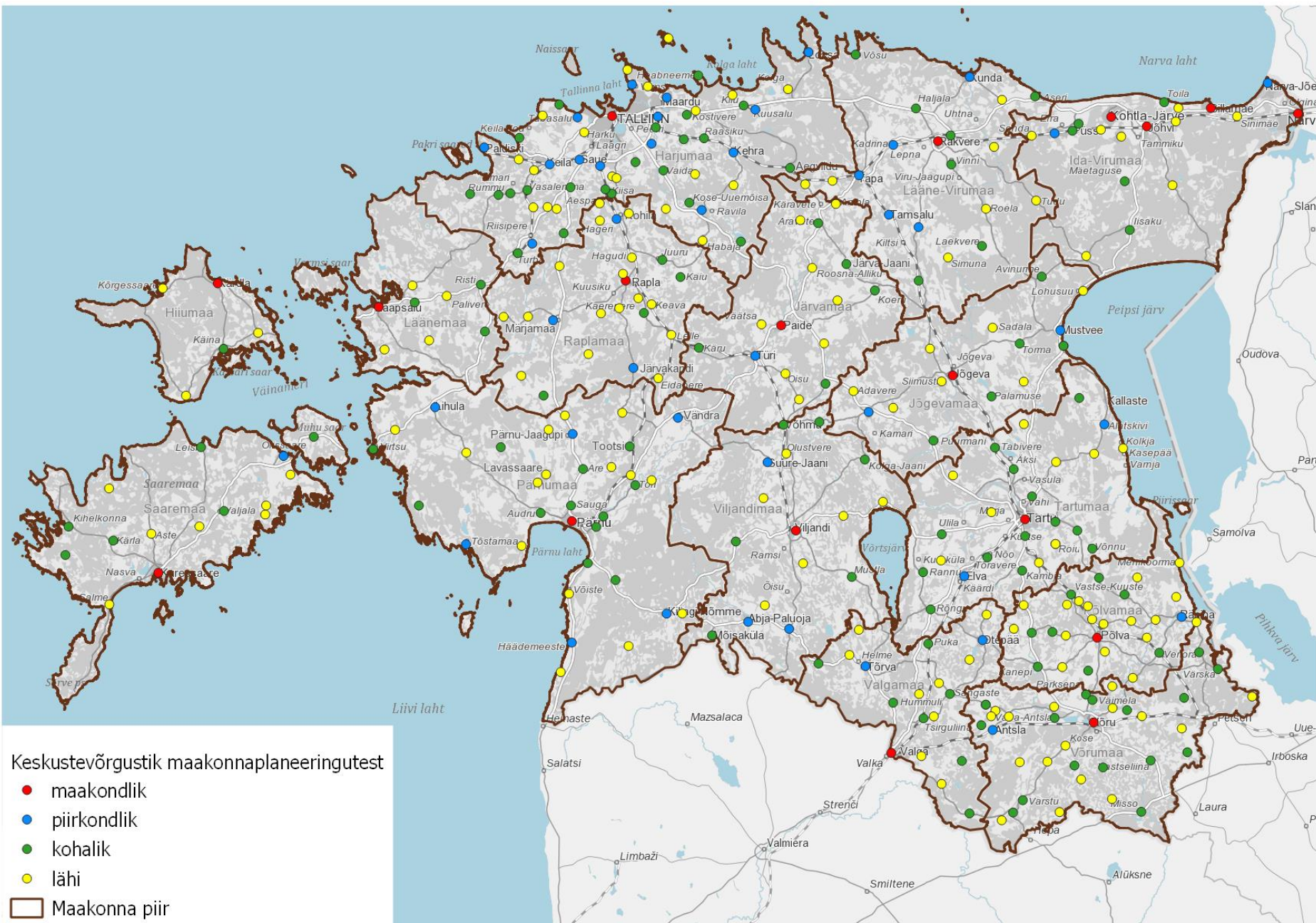
2. Keskuste hierarhia

Maakondlik keskus, mis on maakonna olulisim töökohtade ja teenuste koondumise koht ja ühtlasi maakondliku tähtsusega toimepiirkonna keskus

Piirkondlik keskus on piirkonnas oluline töökohtade ja teenuste koondumise koht, mis võib olla piirkondliku tähtsusega tugitoimepiirkonna keskus

Kohalikus keskuses on soovitavalt kättesaadavad teenused, mille kasutamine rahuldab elanike igapäevaelu põhivajadused

Lähikeskused aitavad parandada teenuste kättesaadavust suurematest keskustest eemal paiknevates piirkondades

Maakonnaplaneeringute veebileht

Maakonnaplaneeringu suunised

3. Asustuse arengu piiritlemine ja tingimused

Maakonnaplaneering määratleb asustuse planeerimise põhimõtted

Lähenemise ühtlustamiseks on koostatud uuring „Asustuse arengu suunamise ülesande lahendamise võimalused maakonnaplaneeringus“

Linnalise ning maalise asustusega alad on maakonnaplaneeringuga selgemalt piiritletud ja nende tüübist lähtuvad üldised arengutingimused määratud

Üldsihiks on atraktiivne ja mitmekesine elukeskkond, kompaktsed keskused, maa taaskasutus, jõukohane taristu ning kvaliteetne avalik ruum

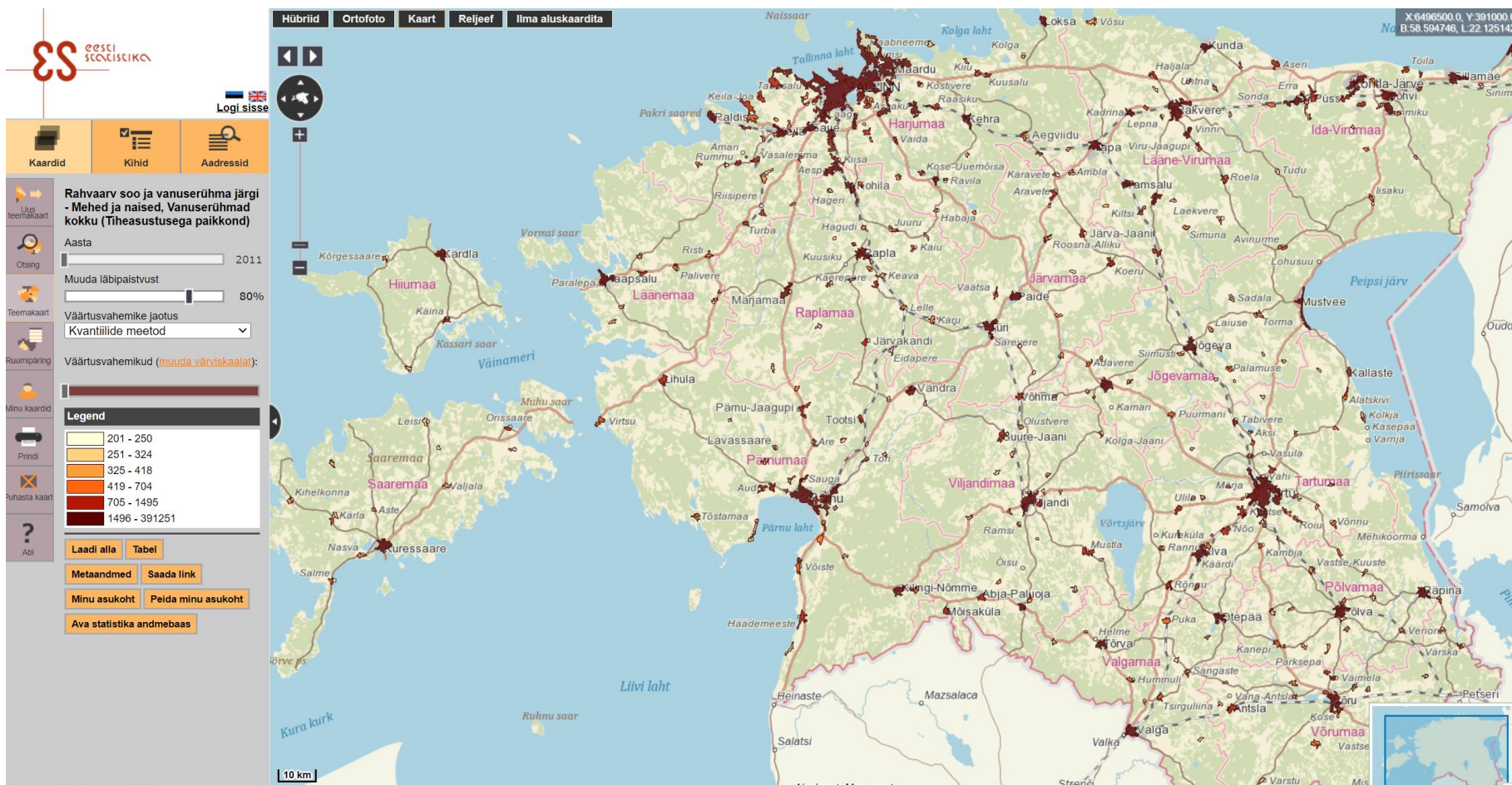
Maakonnaplaneeringu suunised

Linnalise asustusega alad

- Riigid arvutavad rahvastikunäitajaid paikkondade järgi [rahvusvahelise kokkuleppe](#) alusel, et oleks võimalik ühtsetel alustel hinnata rahvastiku paiknemist Euroopas ja maailmas.
- Tiheasustusega paikkond on tihehoonestusega ala, kus hoonetevaheline kaugus ei ole suurem kui 200 meetrit ja kus elab vähemalt 200 inimest.
- Tiheasustusega paikkondade piirid ei lange kokku kokku asustusüksuste piiridega.
- [Statistika kaardirakenduses](#) on võimalik uurida asustuse paiknemist 2011. aasta REL alusel. Tulevikus saab võrrelda rahvastiku paiknemise muutust rahva ja eluruumide loenduste tulemuste põhjal arvutatud paikkondadega.
- 2011. aasta andmete põhjal on Eestis 369 tiheasustusega paikkonda, milles elab 85 protenti loendatud püsielanikest.

Maakonnaplaneeringu suunised

Tiheasustusega paikkonnad = linnalise asustusega alade
määramise alus maakonnaplaneeringutes

Keskused ja linnaline asustus

- Kui üldplaneeringus on märgitud maakonnaplaneeringus toodud keskused ja neile lisatud kohalikul tasandil määratud keskused, siis selguvad sellest valla ruumilise arengu prioriteedid
- Maakonnaplaneering suunab asustust, üldplaneering täpsustab asustuse arengut suunavaid tingimusi
- Maakonnaplaneeringuga määratud linnalise asustusega alade täpsustamise tunnusteks on mitmekesine maakasutus, linnaliselt ühtsed teede- ja tehnovõrgud ning arvukate teenuste ja töökohtade olemasolu
- Keskused, linnalise asustusega alad ja tiheasustusalad on omavahelises seoses, kuid erineva tähenduse, sisu ja eesmärgiga ning võivad, kuid ei pruugi omavahel kattuda
- [Nõuandeid üldplaneeringute koostamiseks](#) koos lisadega.
Lisa 3 [Planeerimistingimuste seadmine maalises asustuses](#)

Jätkusuutlik kohandamise protsess

Jätkusuutlikkuse võti on üldplaneeringu koostamine, mis ei tugine kasvuillusioonile vaid on suunatud kahaneva ja vananeva elanikkonna vajadustega kohandamisele ja soodsa elukeskkonna kujundamisele.

Üldplaneeringu koostamisega kavandab kohalik omavalitsus visiooni, arengu suunad ja vajalikud tegevused selleks, kuidas kujundada ruumilisest ebavõrdsusest sidus ja mitmekesine elukeskkond

Üldplaneeringuga kavandab kohalik omavalitsus ruumimudeli edasise arengu ja tegevuste aluseks.

[Suunised ruumilise kahanemise analüüsimiseks ja kohandamise strateegia kujundamiseks](#)

Eesti väikeasulate uuring aitab kohalikku omavalitsust üldplaneeringu ja arengukava koostamisel

Avaldatud: 4. märts 2019

Eesti peamiseks väljakutseks on rahvastiku kahanemine ja vananemine ning koondumine suurematesse keskustesse. Asustuse arengu üldised suunised määratleb [üleriigiline planeering Eesti 2030+](#) ning selle alusel koostatud [maakonnaplaneeringud](#).

Valminud on [Eesti väikeasulate uuring](#), mille eesmärk on välja selgitada, milline on asulate olukord väljaspool kesklinna ning teha ettepanekud väikeasulate elujõu hoidmiseks nii riigi kui omavalitsuse tasandil. Uuring teeb asustusüksuste tasemel kättesaadavaks üleriigiliselt võrreldavad alusandmed, mis on vajalikud asustuse arengu täpsustamiseks linnade ja valdade üldplaneeringutes ning teistes arengudokumentides.

Uuringu mõistes on väikeasulateks kõik asulad, mis ei ole maakonnaplaneeringutes määratud maakonnakeskusteks või piirkondlikeks keskusteks. 2017. aastal moodustasid Eesti asustussüsteemi 4702 asustusüksust, millest enamus ongi väikeasulad: uuringu käigus koguti ja analüüsiti andmeid 4644 asula kohta. Väljatöötatud asustuse tüpoloogia koostamisel peeti elanikkonna demograafilise olukorra hindamisel oluliseks kahte mõõdet: elanike arvu muutust ning laste osatähtsust.

Elanike arv

Värsked uudised

Eesti väikeasulate uuring aitab kohalikku omavalitsust üldplaneeringu ja arengukava koostamisel 4. märts 2019

Arengud mereplaneeringu koostamisel 1. veebr. 2019

Üldplaneeringuid koostab üle 80% kohalikest omavalitsustest 21. jaan. 2019

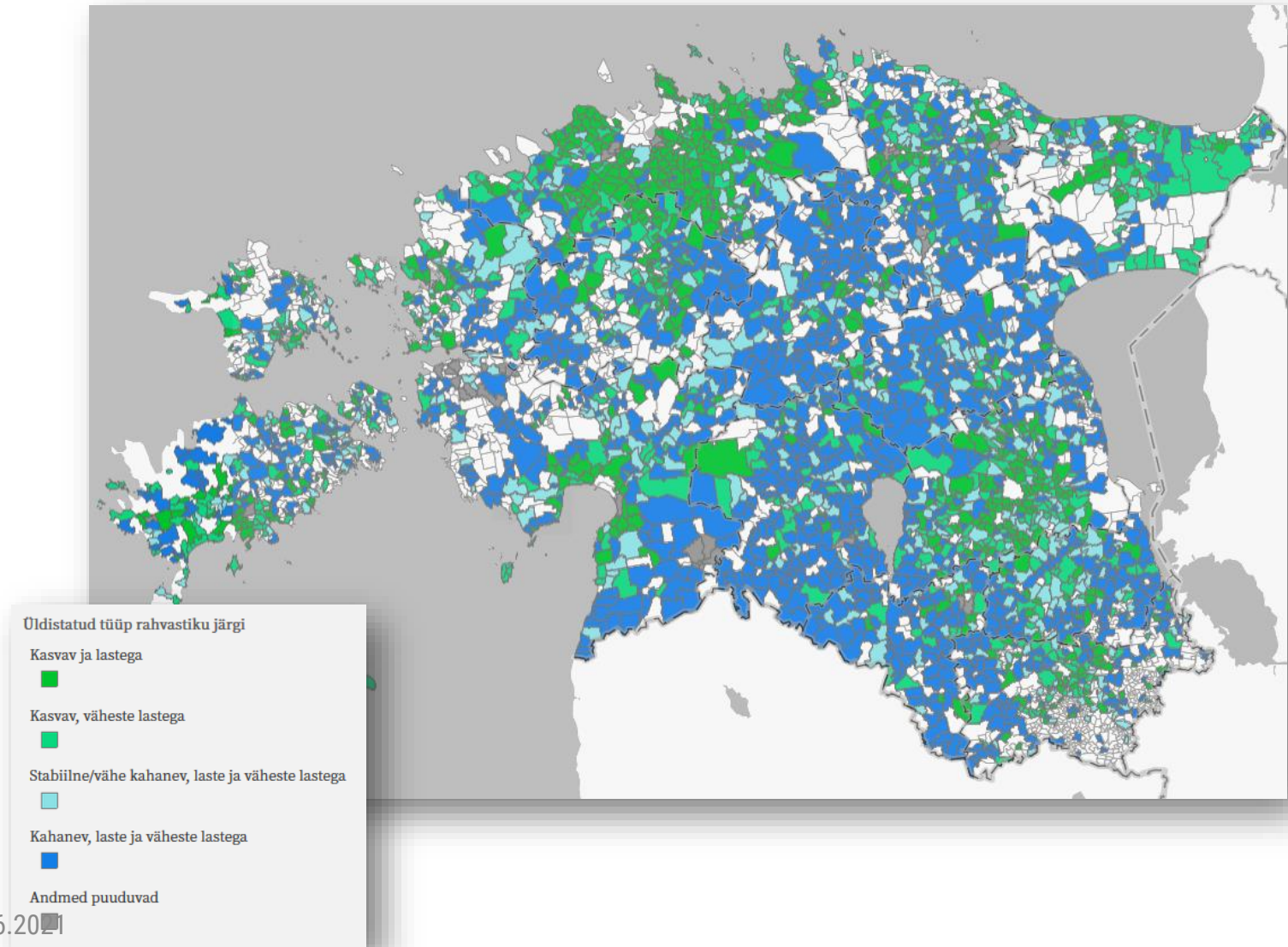
Ruumilise keskkonna kahanemale ja vananevale elanikkonnale kohandamine 3. det. 2018

Tartu planeerimiskonverents 8. nov. 2018

Märksõnad

[asustus eriplaneering](#)
[haldusreform kahanemine](#)
[kooskõlastus](#)
[maakonnaplaneering mereala](#)
[mereplaneerimine planeeri](#)
[planeerimise põhimõtted](#)
[planeerimissüsteem](#)

Asulate paiknemine üldise tüpoloogia järgi

RAHANDUSMINISTEERIUM

Aitäh!

Andres Levald
andres.levald@fin.ee